
Intervjuer med utsatta barn

Professor Ann-Christin Cederborg
Institutionen för barn ungdomsvetenskap
Stockholms Universitet

Barns kapaciteter att berätta

- Barns förmåga att berätta påverkas av ålder och utveckling i kombination med:
- Deras förmåga att förstå komplexiteten och betydelsen av vuxnas beteende tex. sexuella övergrepp eller kvinnomisshandel
- Deras förmåga att förstå att den utsatthet de erfar är felaktig för majoriteten av människor

Barn som kanske inte berättar

- Barn med begränsad minneskapacitet och kommunikativ förmåga
- Barn med kognitiva, emotionella eller beteendestörningar
- Barn som är styrda, pressade eller skrämnda av andra
- Barn som bestämt sig för att inte berätta
- Bristande intervjuteknik

Varför berättade inte barn som utsatts för övergrepp

- Upplevde Skuld och/eller Skam
- Hemlighets pakt med förövaren
- Rädsla för att inte bli trodda
- Rädsla för repressalier
- Inte mogna att förstå
- Händelsen inte minnesvärd

Förövarstrategier som användes

- Mutade
- Undervisade i sexuella aktiviteter
- Ljög
- Förhandlade
- "Kärleksfull"
- Hotade med risk för misshandel
- Förnedrade
- Dolde sexuell aktivitet
- Instruerade om hemlighets pakt

Socialt stöd

- Ögonkontakt, leenden, varm intonation, avkopplat kroppsspråk, gott om tid, stödjande kommentarer, normalisering av rädsla och ambivalens
- Kan få omotiverade barn att berätta
- Kan få barn att ge mer information om händelser de tidigare berättat om
- Stödet ska ges utan risk för påverkan på berättelsen

Skillnader i syfte

Behandlings/stödsamtal

- Diagnostisera, planera och ge läkande behandling
- Förändra barnets tänkande, beteende och emotioner.
- Stödja, utveckla och försvara barnet
- Subjektiv

Utredningsintervjuer

- Få fram fakta från barnet
- Inte förändra barnet
- Stödja utan att påverka
- Objektiv

Intervjuer med barn

- Från ca 4- års ålder kan barn berätta när rekommenderade frågetyper används
- Från ca 4-års ålder ger de mer detaljer till öppna frågor jämfört med alla andra frågetyper
- Ställs styrande frågor till yngre barn och barn med någon form av utvecklingsförsening ökar risken för att de ger felaktig information
- Utgå inte ifrån att fokuserade frågor behövs. Barn måste först få chansen att berätta från öppna frågor

Tänk på

- Funktionshindrade barn, även när de har samma diagnos, är en heterogen grupp med varierande kapaciteter att berätta
- Förbered dig extra noga för hur bemötandet av barnet ska gå till
- Bedöm om experter behöver anlitas
- Bedöm om barnet behöver speciella hjälpmedel

Missförstånd

- Tror det är fel att rätta intervjuaren
- Inser inte betydelsen av detaljåtergivning
- Tror det är fel att använda slang och sexuellt värdeladdade uttryck
- Tror inte de kan säga jag vet inte när de inte förstått frågan
- Tror intervjuaren redan vet
- Tror det är OK att hitta på svar
- Tror de svarat fel om fråga ställs fler gånger

Tala om

- Att du inte vet vad som hänt eller hur barnet har det
- Att barnet ska säga ifrån om något blir fel uttryckt
- Allt är viktigt att berätta
- Att barnet inte ska hitta på utan säga jag vet inte
- Att om samma fråga ställs flera gånger är det för att få fler detaljer
- Att det är OK att använda de ord som behövs
- Att en fråga kan formuleras om när barnet inte förstår

Skäl till ”opålitliga” intervjuer

- Utvecklingsfaktorer
- Motivationsfaktorer
- Kliniska symtom
- Intervjuarfaktorer

Möjliga konsekvenser av intervjuarens misstag

- Barnets erbjuds inte chansen att ge så korrekt version som möjligt
- Undergräver barnets trovärdighet
- Barnet kan riskera möjligheten till rättslig prövning
- Falska anklagelser, felaktigt fällande dom
- Fortsatt risk för barnet
- Risk för försämring av barnets mentala hälsa och funktion

Frågetyper

- Öppna, inviterande frågor
- Öppna specifika yttranden relaterande till det barnet sagt
- Sammanfattningar
- Verbalisering
- Förtydliganden
- Ledande yttranden
- Suggestiva yttranden

Öppna invitationer att berätta

- Nu när jag känner dig lite bättre, är det dags att prata om något annat. Berätta för mig varför du är här idag?
- Berätta för mig hur det kommer sig att du ska prata med mig?
- Det är viktigt för mig att förstå hur du har det. Berätta det för mig.
- Jag hörde att du talat med (*någon person*). Berätta för mig vad ni pratade om.
- Berätta för mig om det är något du skulle vilja att jag visste om?
- Det är något jag inte förstår, förklara för mig varför du ska prata med mig dag?

Kombinerade öppna invitationer

- Berätta allt som hände från början till slut. Börja med det första som hände och berätta allting även det du inte tycker verkar speciellt viktigt.
- Du sa förut att ni var i köket. Berätta allt vad som hände där.
- Du sa förut något om en annan gång. Berätta om den gången.
- Du sa förut att mamma blev arg, berätta allt som hände efter den händelsen.
- Berätta allt som hände före den där gången du nämnde.
- Du sa att något har hänt i din familj. Berätta mer om det.
- Du berättade om din pappas sjukdom, berätta mer om det.

Invitera barnet till att fortsätta berätta

- Berätta mer om det du sa förut
- Berätta så mycket du kan om det du sa
- Berätta mer
- Berätta allt om det
- Berätta allt som hände från början till slut
- Är det något mer du skulle vilja berätta?

Specifika yttranden

- Vad var det som hände den där gången du nämnde?
- När var du hemma hos honom?
- Vem var där?
- Vart var du?
- Hur gjorde du för att ta dig därifrån?
- Vilken färg var det?
- Vilket slags verktyg var det?

Sammanfattningar

- Du sa *(följt av en sammanfattning av vad barnet sa)*.
- Jag förstår att du *(följt av en sammanfattning av vad barnet sa)*
- Har jag förstått din berättelse rätt *(följt av en sammanfattning av vad barnet sagt)*.
- För att vara säker på att jag förstått dig rätt vill jag sammanfatta vad du sagt *(Sammanfattning)* Stämmer det?

Verbalisering

- Du sa nej med ditt huvud. Vad menade du med det?
- Berätta för mig hur det kom sig att du grät när du berättade om din syster? (*När barnet framför intervjuaren gråter*)
- Jag ser att du pekar på ditt vänstra ben

Begär förtydliganden

- Du sa förut att någon gjorde något med dig. Jag förstod inte riktigt. Berätta för mig igen så jag förstår.
- Du sa förut något om stryk. Jag är så glömsk. Hjälp mig att komma ihåg. Berätta för mig igen om det
- Du sa förut (*något barnet tidigare sagt*). Vad menade du med det?
- Jag är förbryllad. Hur kommer det sig att du tänker så?

Ledande yttranden

- Trivs du inte hemma?
- Bryr sig din mamma om dig?
- Vill du flytta till en annan familj?
- Gjorde det ont?
- Blev du rädd?
- Varför gjorde han så?
- Är han dum mot dig?

Frågeområden

- Familj
- Fritid
- Skola
- Nätverk
- Hälsa
- Framtid

Suggestiva yttranden

- Jag har förstått att du inte har det bra hemma med din styvpappa. Vad gör han med dig?
- Visst har du det svårt i din familj? Berätta om det.
- Din mamma verkar inte bry sig speciellt mycket om dig.
- Det här var en otäck upplevelse eller hur?
- Han var dum mot dig eller hur?
- Han tvingade dig att göra detta eller hur?
- Vad gjorde han mer?
- Stod han bakom dig eller framför dig?

Önskvärda frågeställningar

Suggestiva frågor

- Vad sa han när du kallade honom för dumhuvud?

Invitation

- Berätta vad som hände efter att du kallade honom för dumhuvud.
- Du sa att du kallat honom för dumhuvud. Vad hände sedan?

Rekommendationer när barn har mentala svårigheter

Vi vet för lite men:

- Öppna frågor ska ställas så mycket som möjligt och följas upp med specifika
- Bedöm barnens förmåga, utgå från mental ålder inte kronologisk ålder
- Anpassa frågorna efter barnets förmåga
- Ledade frågor kanske behöver användas men de ska vara så neutrala som möjligt
- Ge barnet tid att berätta och pröva med en andra intervju

Intervjuns yttre miljö

- Barnanpassad
- Teknisk utrustning
- Begränsa antalet närvarande

Mötet med barnet

- Planera intervjun
- Specifika förhållningssätt:
  - använd ett språk som barnet förstår
  - förklara termer
  - lyssna mer än tala
  - inta ett neutralt förhållningssätt
  - undvik kroppskontakt
  - tänk flexibelt
  - var barnorienterad
  - ta handledning

Sammanfattande riktlinjer

- I början av intervjun förklara målsättningen utan att tala om eller påstå något
- Berätta om grundreglerna för intervjun:
  - a) säg ifrån om du inte förstår
  - b) säg jag vet inte om du inte har svar på en fråga
  - c) korrigera mig om jag säger något som är fel
- Börja med öppna frågor och utveckla mot specifika
- Referera inte till detaljer som barnet inte själv har gett
- Få detalj information som är relevant
- Lova inte något som inte är möjligt att hålla

Intervjuns olika faser

- Introduktion (presentation, grundregler)
- Relationsskapande (träning återgivning av episodiskt minne)
- Introducera substantiella delen av intervjun
- Undersök olika händelser
- Ta eventuell paus
- Undersök information som inte kommit fram
- Ställ styrande frågor om barnet inte gett förväntad information
- Ta reda på hur avslöjandet gick till
- Avslutning
- Ta upp neutralt ämne

Socialtjänstens intervjuguide

- Introduktion (inklusive grundregler)
- Relationsskapande (träning i samtalsteknik)
- Substantiella fasen
- Kompletterande frågor
- Avslutning
- Information
- Neutralt ämne

Kom ihåg

- Barn kan berätta om de får chansen
- Barn kan berätta på ett annat sätt än vuxna. De kanske berättar mindre sammanhängande, med andra ord och färre detaljer men det kan vara begripligt och korrekt ändå
- När barn blir lyssnade på kan de faktiskt vara de viktigaste informanterna för att förstå och bedöma vad de varit med om

Förbättrad samverkan

- Det behövs en klar och öppen kommunikation mellan de olika professionella som handlägger barns utsatthet. Vem gör vad och vad kan bedömas?
- Samverkan kräver en gemensam kunskapsbas och medvetenhet om forskningsresultat, lagens och klinikers förutsättningar

Barn är unika

- Det är inte mycket vi kan göra åt att barn har olika förutsättningar att berätta. Det vi kan göra är att förbättra vår förmåga att intervjua och förstå dem